

КОМИТЕТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ЛИТОВСКОЙ ССР

Вз. № 2

ГО—РО КТБ

АГЕНТУРНОЕ СООБЩЕНИЕ

"Petraš"

№ д/в. 27014

19.

01

1983 г.

Sinkevičius

По делу

1982 m. spalio 21 - gruodžio 21 d.d. pagal privatų iškvietai šaltinis lankėsi Jungtinėse Amerikos Valstybėse ir grįždamas namo užsuko penkiom dienom į Kanadą.

Jungtinėse valstybėse daugiausiai laiko praleidau Homstedo miestelyje (visai netoli Pitsburgo), taip pat teko lankytis Niujorke, Niudžersyje ir Klyvlende. Kanadoje buvau Toronte. Pitsburge yra šiek tiek lietuvių, daugiausia senesnio amžiaus, su kuriais neteko man susitikti. Ten truputį bendravau su V. Jucium ir P. Dargiu, o taip pat su jaunesnio amžiaus mergina, mokytoja M. Aglinskais, kuri buvo vedusi Lietuvoje ir padėjo daug pastangų, kad atvažiuotų jos vyras gyventi į JAV. V. Jucius ir P. Dargis turi savo pusės valandos radijo lietuviškas laidas per Pitsburgo radijo stotį. Juciaus labai mažas galingumas, o Dargio išysiai stipresnė stotis ir kaip jisai pats sakėsi girdi jo laidas net Kanadoje. Jucius turi savo biznį: nedidelę kontorą, kur užsiima nąja namų pirkimu ir pardavimu. Taip pat jisai yra lietuvių namų Pitsburge (jie gana dideli) pirmininkas. Savo radijo laidoje duoda nemažai muzikos iš Lietuvos, kiek teko girdėti, autorių pavardes skelbia. Greta to, nepamiršta paminėti, kad namų pirkimo ir pardavimo reikalais kreiptis pas jį. Vienu žodžiu biznis. Prenumeruoja laikraštį "Gimtasias kraštas" užtai, kaip jis pats sakėsi, daugelis jį smerkia. Bet jis sakosi, kad jam idomu ir per laikraštį jisai stengiasi išlaikyti lietuvišką kalbą, kas pasak jo, reikalinga radijo laidoms. Nėra aršus antitarybininkas ir vaduotojas, kiek teko kalbėtis, daugelį faktų mūsų gyvenimo vertina blaiviai. Kiek supratau, jam svarbiausias dalykas yra biznis, o radijo laidos taip pat padeda šiam reikalui.

Su Dargiu buvau susitikęs vieną kartą, jam pačiam prašant. Jisai jau pansijinio amžiaus, bet dar dirba teisme ir sakosi, kol talas ir laikys jį, tai dar dirbs. Radijo laidas laiko net 49

1983.01.04. Sinkevičius P. A.

КТБ ЛИТ. ССР
1 ОТЕЧ
№ 17649
15. 02. 13

metus. Jo laidose taip pat skamba daug muzikos iš Lietuvos, nemažai jį šneka, pats deklamuoja. Labai jau didelis pagrūnas, kas beja būdinga amerikonomams. Mums susitikus ir kartu pietaujant jį visą laiką kėbėjo ir gyrėsi kaip jį žinomas, kiek jį padėjo lietuviams ir pan. Apie mane jį visai nesidomėjo, taip pat apie lietuvišką meną ir Lietuvą irgi nebuvo kalbos. Man atrodo, kad jis visų pirma norėjo parodyti koks jį yra visų gerbiamas ir žinomas. Netgi nusivedęs į gana brangią parduotuvę specialiai privedė prie kostiumų parodyti, kiek jie kainuoja, kad pasigirtų, jog ir jį tokį nešioja. Kalbėjo, kad gerai pažinojo rašytoją Borutą. Neatsimenu, kur jį su juo susipažino - ar Ispanijoje, ar Vokietijoje. Vienu žodžiu toks žmogus nėra įdomus ir aš su juo daugiau nenorėjau susitikti.

M. Aglinskis (mergina) Lietuvoje lankėsi net dešimt kartų. Yra lankiusi lietuvių kalbos kursus prie Vilniaus universiteto. Gyvena kukliai, turi savo nedidelį namuką. Jos motina gyvena atskirai. Dėjo daug pastangų, kad jos vyras atvažiuotų gyventi pas ją. Teko lankytis tose mokyklose, kur ji dirba, tai visi moktojai žino, kad jį vedus Lietuvoje ir jos vyro neišleisdžia pas ją gyventi. Yra rašiusi į SNO ir JAV pasiuntinybę Maskvoje. Man būnant Amerikoje, gavo iš savo vyro laišką, kad jis jau pavargo ir nori su ja išsiskirti. Jį parašė jam, kad sutinka skirtis, ir šiuo metu jau jie yra išsiskyrę. Mano manymu, tai visai bereikalingas triukšmas ir jeigu vyras tikrai gali išvažiuoti gyventi, tai geriausia būtų, kad ir važiuotų. Nors aš tikras, kad jie kartu ilgai negyventų. Ne taip jau paprasta adaptuotis ir susirasti darbą Amerikoje. Bet tas triukšmavimas tikrai nieko gero neduoda TSRS. Šiame jį, mano atžvilgiu, buvo labai draugiška; aprodė Pitsburgą, ne kartą teko lankytis pas ją namuose, pas motiną. Išskyrus asmeninius motyvus, Lietuvos atžvilgiu nėra nusiteikusi priešiška. Apie daugelį mūsų gyvenimo reiškinių atsiliepia teigiamai, nebijo bedrauti su atvykusiais iš LTSR. Žada dar atvažiuoti į Lietuvą.

Kilylende gyvenau pas A. ir L. Sagių. Tai labai gražūs žmonės. Ne kartą lankėsi Lietuvoje. Turi savo šokių kolektyvą "Grandinėlė", kuris Amerikos lietuvių tarpe yra gerai žinomas. Mačiau jo koncertą Niujorke, tai buvo susirinkę virš 1000 žmonių (lietuvių). Jų sąlygomis, stiprus kolektyvas. Kaip jie

patys sakėsi, nesame turtingi, kadangi visus savo pinigus ir laisvalaikį atiduodame "Grandinėlei". Ir tikrai sunku įsivaizduoti, kad Sagienė daugiausia viena turi po kiekvieno koncerto iškalbti ir išlyginti visus šokėjų drabužius (šokėjų motinos ir pačios šokėjos retai kada padeda). Pats L.Sagys vadovauja meninei daliai. Jie sakėsi, kad Klyvlende skaitosi "raudoni", kadangi naudoja savo repertuare Lietuvoje sukurtus šokius ir skelbia autorių pavardės. Daugelio šokėjų tėvams tai nepatinka ir todėl jie nenori, kad jų vaikai per respublikinę dainų šventę atvažiuotų į Lietuvą, kartu sušoktų su mūsų šokėjais stadione. Tėvai įsivaizduoja, kad jų vaikai tokiu būdu gali apsikrėsti komunizmu. Sagiai, mano atžvilgiu, buvo labai draugiški. Palaiko artimus ryšius su Lietuva, prenumeruoja "Literatūrą ir meną", "Kultūros barus", domisi Lietuvos šokėjų kolektyvais, repertuaru, vadovais. Daugiau Klivlende neteko susitikti ilgesiam laikui žmonių, nežiūrint visos eilės trumpalaikių susitikimų.

Niujorke ir Niudžersyje kurį laiką gyvenai pas M.Stensler, o taip pat ir pas H.Perelšteina. Stensler yra "Aido" choro vadovė, kartu repetavome ir koncertavome "Laisvėje" per šios organizacijos minėjimo metines. Perelšteinas daug darba: dėsto ne tik muziką, bet ir biologiją kažkurioje žydų mokykloje. Turi jau savo vaikų chorą, kur dainuoja ir baltieji ir juodieji. Visom jėgom stengiasi prasimušti ir įsitvirtinti Amerikoje, kad, kaip jisai sakosi, būtų nepriklausomas, todėl ir iš giminių jokios pagalbos neprašo. Į politiką nesikiša. Apie Lietuvą gražiai atsiliepia. Buvo parašęs apie "Ąžuoliuką" į kažkurį lietuvišką straipsnį, tai po to apšaukė jį kaip komunistą. Sakėsi, kad su šiais durniais nenori turėti reikalų ir daugiau nerašys.

Niudžersyje lankiausi pas J.Stuką. Jis yra universiteto dėstytojas. Rašosi kaip profesorius, daktaras. Turi nemažą kolekciją lietuviškų plokštelių. Mano paklaustas, kam teks tos plokštelės, sakė, kad Lietuvai. Pas jį daug lankėsi iš Lietuvos žmonių. Mėgsta pakalbėti, pablevyzgot. TSRS atžvilgiu nusiteikęs gan priešiškai. Jo namuose man nebuvo uždavinėjama kokių nors kompromituojančių klausimų. Kaip kiti sako, tai greta pedagoginio darbo jisai užsiima ir biznio reikalais ir gana sėkmingai, nes yra apsukrus vyras. Turi taip pat radijo valandėles per Niujorko radiją. Deja jo laidų man neteko girdėti.

Niujorke dar buvau susitikęs su R. ir A. Mickūnais. Tai išsilavinę žmonės. Buvę abu Lietuvoje. Mickūnas skundėsi, kad jo dabar neįsileidžia į Lietuvą. Kažin ar tai teisinga. Mano many-
mu, Tarybų valdžios jis visvien nenuvers. O dabar turi argumen-
tą, kad jo bijosi ir čiai neįsileidžia. Mano paklaustas kas
jam labiausiai pas mus nepatinka, atsakė, jog viena, kad žmo-
nės negali laisvai važinėti po pasaulį kur nori. Ir antra,
kad turėtų būti privatus sektorius, kaip Vengrijoje kas liečia
prekybą ir gamybą. TSRS jis gerai pažįsta. Metus mokėsi Mask-
voje, moko ir skaito rusų kalba. Turi daug knygų. Mano atžvilgiu
abu buvo draugiški. Kartu nuėjome į kelis muziejus, vakarienien-
vome. Toronte gyvenau pas A. ir V. Saimons, tikriau pas Simonavi-
čius. Jo žmona Audronė Našlėnaitė atvykusi iš Lietuvos, jau
gyvena penkis metus. Turi savo kelionių firmą "Simons Travel".
Organizuoja keliones į Lietuvą tiek Kanados, tiek ir JAV lietu-
viams. Į politiką nė vienas nesikiša. Jų kontoroje daug rekla-
mų iš Inturisto, kur kviečiama aplankyti TSRS. Darbo turi nemažai,
kadangi su visais reikia skaitytis, norint, kad eitųsi biznis,
o žmonių pasitaiko visokių. Kiek teko girdėti, Audrai pradžioj
buvo labai sunku, kol įprato prie naujo gyvenimo sąlygų. Teko
jai visokius darbus dirbti ir net buvo netoli skyrybų, kaip sako
pletikai. Dabar jų visas pagrindinis tikslas yra, kad gerai kles-
tėtų kelionių biznis. Tada jie žada pasikviesti koncertuoti
pradžioj "Armonikos" ansamblį, o vėliau "Lietuvą". Bent man jie
taip sakėsi. Toronte dar susipažinau su V. Verikailčiu ir jo žmona
Elena, kuri taip pat prieš 25 metus yra atvažiavusi iš Lietuvos
ir dar po šiai dienai turi TSRS pilietybę ir sakėsi nekeis jos.
Abu malonūs žmonės. Domisi Lietuvos meniniu gyvenimu. Patse Veri-
kaitis vadovauja šiuo metu vyrų chorui, prieš tai turėjo mergai-
čių kolektyvą. Mėgsta dailės kūrinius, kurių nemažai turi, tame
tarpe daug iš Lietuvos. Palaiko ryšius su Lietuva. Baigdamas no-
riu padaryti kai kurias išvadas.

Šiuo metu tikrai didelė krizė JAV. Pitsburgo apylinkėse nedir-
ba daugelis plieno fabrikų. Lengvosios pramonės gaminiai daugiau-
sia būna pagaminti Taivanyje, Honkonge, P. Korėjoje. Todėl Ameri-
kos darbininkai neturi darbo. Man būnant prieš šias kalėdas,
ten, pasak jų, vykdavo didžiausia prekyba. Bet prieš šias kalėdas

parduotuvėse nebuvo daug žmonių, kadangi, pasak amerikony, dabar žmonės neturi pinigų ir negali leisti sau pirkti dovanas. Ir kas keisčiausia, kad amerikonas gali būti ir neėdęs, bet vis tiek sakys, kad jis gerai gyvena, kad Amerika yra laisva šalis. Pas jus sako, tai KGB jus visur seka, o mes ką norime, tą darome, ką norime, tą kalbame. Kažkodėl nenori patikėti, kad jie sekami pačiom moderniom priemonėm. Ir kaip viską įrodai, tai ir tada velniai žino ar patiki, nors bijosi, kad jų vaikai "neparaustų", nes jau taip apšauktam žmogui sunkiau gauti darbą ir aplamai tvarkyti savo reikalus.

Lietuvių tarpe vadavimo politika, kiek supratau, nėra jau populiarė. Daugelis pabrėžia, kad mes surusėsime ir, kaip velnias bijosi kryžiaus, taip bijosi šito dalyko. Ieško, kapstosi, tiek lietuvių kalboj, tiek muzikoje - kur čia rusiški, kur lietuviški motyvai, žodžiai. Aplamai lietuvių tarpe yra didelis susiskaldymas, pavydas. Kaip pasakė vienas, kad jeigu yra penkiolika lietuvių, tai bus net 16 įvairių partijų. Lietuviška spauda, kiek teko pastebėti, yra labai žemo lygio. Ir jeigu žmogus, atvažiavęs į Lietuvą, pamato ne tą, ką sako jų spauda, ir paskui išdrįsta pasakyti savo nuomonę, tai būna apšaukiamas komunistu. Todėl ir daugelis tėvų nenori leisti savo vaikų iš "Grandinėlės" atvažiuoti į Lietuvą. Kiek teko susitikti, tai visi vertina mūsų nemokomą mokslą, pigius butus. Amerikoje geras universitetas metams tėvams kainuoja 10000 dolerių, o tai jau nemaža suma, jeigu dar turi kelis vaikus.

Kas pabuvę Lietuvoje, nori dar kartą atvažiuoti. Skundžiasi tikrai, kad neleidžia aplankyti gimtų vietų, tėvų kapų ir panašiai. Meninis gyvenimas lietuvių tarpe kažkiek vyksta, bet irgi viskas surišta šiuose lėšomis. Teko matyti vienoj bažnyčioj pardavinėjant lietuviškas knygas. Visos išleistos Amerikoje. Daugiausia parašytos cypdavatkių, pabuvojusių Sibire, paskui atsidadusių Amerikoje. Matosi, kad kai kas nori sudaryti tokį požiūrį, kad pas mus gyvenimas nuo Stalino laikų ne daug kuo pasikeitęs, lygiai taip pat sodinama į kalėjimus, lygiai taip pat tremiama į Sibirą.

Įdomus atvejis šeimos, kurios viena pusė atvažiavus iš Lietuvos. Kaip minėjau, tokių man teko sutikti Toronte. Kada

Jau adaptuojasi ir pradeda normaliai gyventi, tai kiek sutikau, tampa savotiškais Lietuvos patriotais. Mano manymu, jie nelen-
da į jokias kvailas politikas ir netiki tais visais vietinės
spaudos tauškalais. Tikrai dar noriu pabrėžti, kad daug kas
pas mus nesuprantama, koks ten yra gyvenimas. Ypatingai mergai-
tės galvoja, kad jos ten bus kaip lėlės ir apie jas vyrai šoki-
nės. Deja, dažniausiai tai būna atvirkščiai.

Amerikoje būdamas, klausiausi radijo laidų iš Lietuvos.
Noriu kelis žodžius apie tai ir apie "Gimtąjį kraštą". Tenai
žmonės auklėja visai kitokia dvasia, stengiasi pabrėžti jo in-
dividualybę, pas mus auklėjamas žmogus kolektyvine dvasia. Ir
pats buvau liudininkas kai žodis "kolektyvas" daugelį papras-
čiausiai šokiruoja. Ir kai mūsų spaudoje, skirtoje emigrantams,
naudojami ištisai tokie išsireiškimai, būdingi mūsų spaudai,
bet ne jiems, tai juos tas šokiruoja, sakoma, kad taip propagan-
da ir paprasčiausiai tuo laikraščiu nesidomi. Galima juk viską
pasakyti ir kitais žodžiais. Lietuvos radijo laidos man taip
pat pasirodė, kaip kad mums Kinijos arba Albanijos. Be jokios
gyvybės, jūmoro. Nemanau, kad jos turėtų didelį pasisekimą.
Jau labai pilnos šabloniškų išsireiškimų, sausos. Kodėl gi ne-
pranešti bent tokio dalyko, koks gi Lietuvoje šiuo metu oras.
Kiek pastebėjau daugelis vyresnių žmonių tuo domisi.

Справка: сообщение получено в порядке отчёта агента "Пятрас"
после поездки в США и Канаду, куда он выехал с 21
октября по 21 декабря 1982 года по частному каналу.

Копия сообщения направить в I Отдел КГБ и 2
Отдел 5 Службы для возможного опериспользования.

Начальник I отд-я I Отдела
5 Службы КГБ Литовской ССР
подполковник

С. Синкявичюс

1986. Берлин
Виктор
КР, тов
Синкявичюс
из Вильнюса
Вильнюс
привести
17.02.83.